

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

III. ZÁNİK A ZRUŠENÍ MANŽELSTVÍ ROZVODEM

© Zdeňka Králíčková, 2011

PRAMENY

■ Hmotněprávní

- zák. č. 94/1963 Sb.,
o rodině
- zák. č. 91/1998 Sb.
tzv. velká novela

PŘIPRAVOVANÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

- www.psp.cz
- 2. část RODINNÉ PRÁVO

■ Procesněprávní

- zák. č. 99/1963 Sb.,
občanský soudní řád
- + zák. č. 97/1963 Sb.,
o mezinárodním právu
soukromém a procesním
- + nařízení ES z oblasti
evropského justičního
prostoru (EJP), která upravují
problematiku rodinného práva

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z.:* České rodinné právo. 3. vyd. Brno: MU, 2006.
- *Hrušáková, M. a kol.:* Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- *Pulkrábek, Z.:* Prikazuje § 24 odst. 1 ZOR soudu, aby zjistil příčiny rozvratu manželství? Právní rozhledy, 2001, č. 2, s. 39 a násl.

+

- PowerPoint prezentace: IS MUNI: elportál/předmět MP509Z

ZÁNİK MANŽELSTVÍ § 22 ZOR

- SMRT (ÚMRTNÍ LIST)
- PROHLÁŠENÍ ZA MRTVÉHO SOUDEM (PM ROZSUDKU)
 - pokud bude zrušeno, obnoví se jen tehdy, pokud pozůstalý neuzavřel manželství nové (§ 22/2 ZOR)
 - pokud se narodí dítě, lhůta 300 dnů se počítá ode dne smrti (§ 51/3 ZOR); zákon nezná prohlášení za nezvěstného

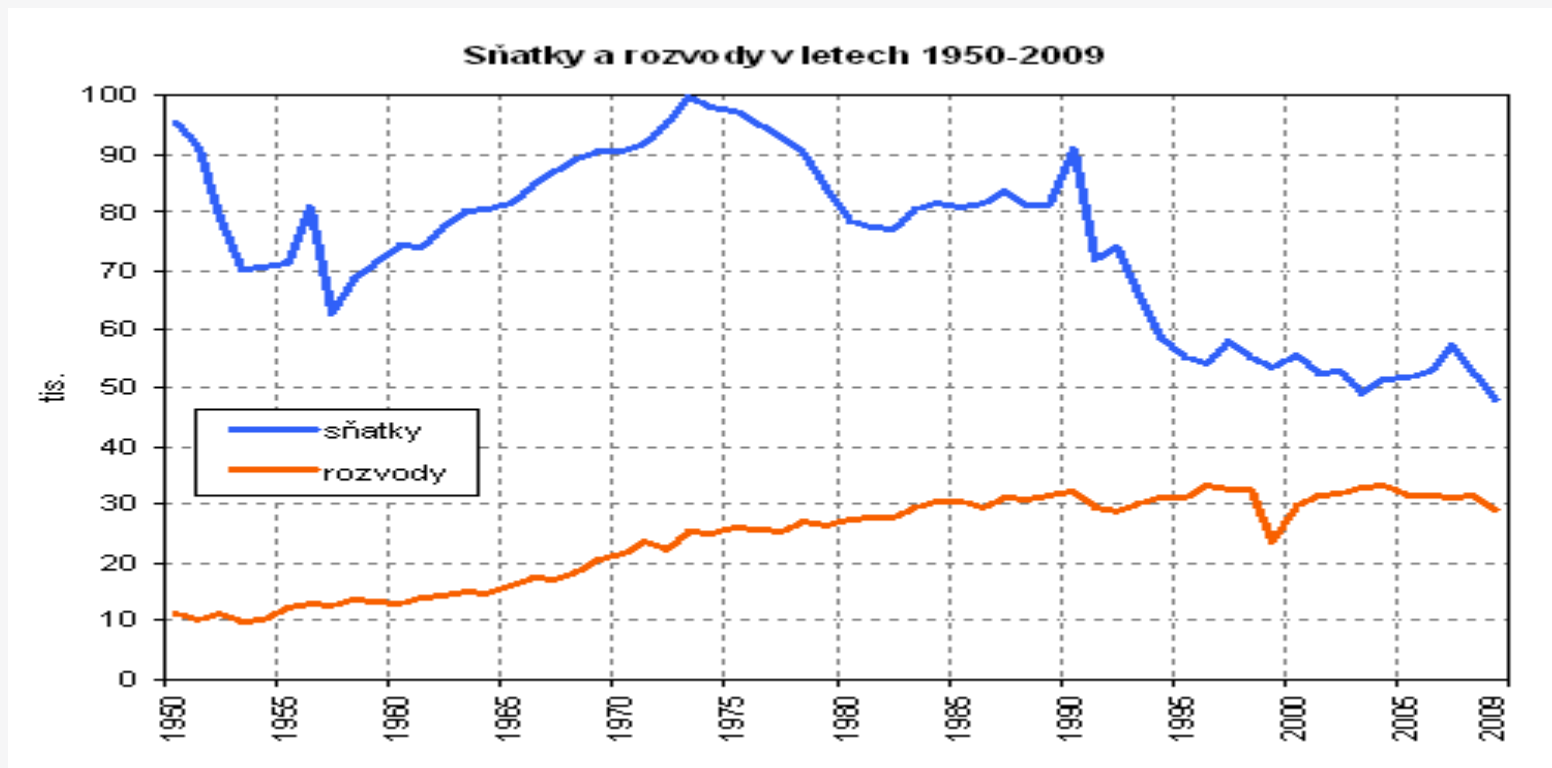

ROZVOD

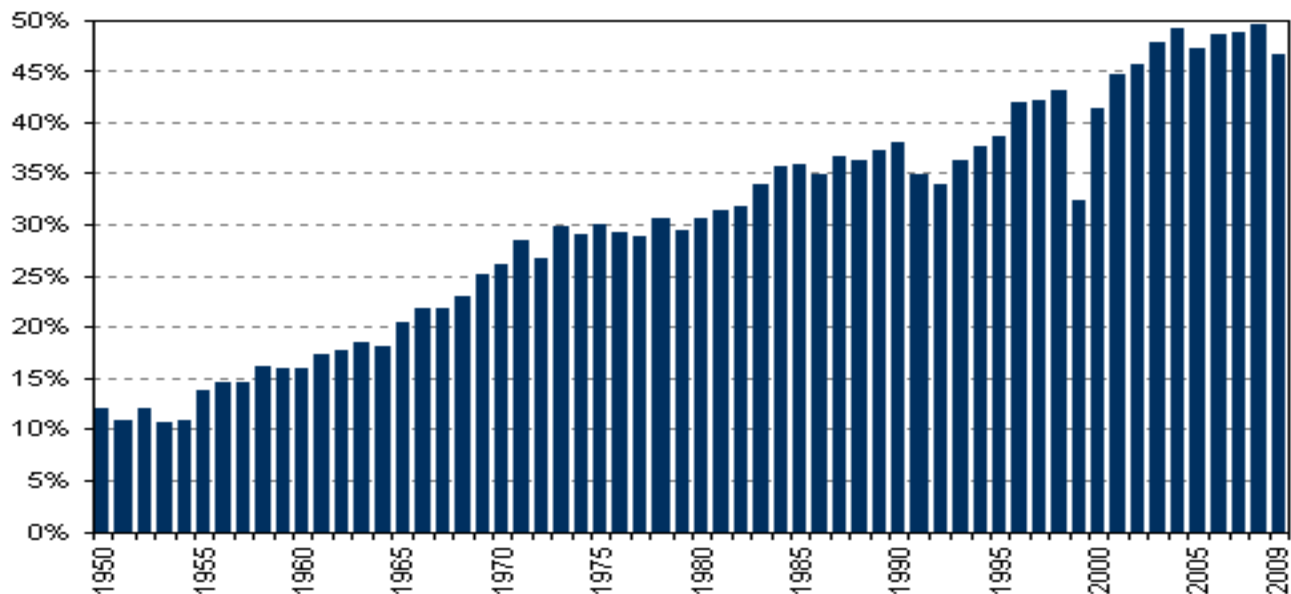
VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE

zdroj: www.czso.cz (5. 10. 2010)

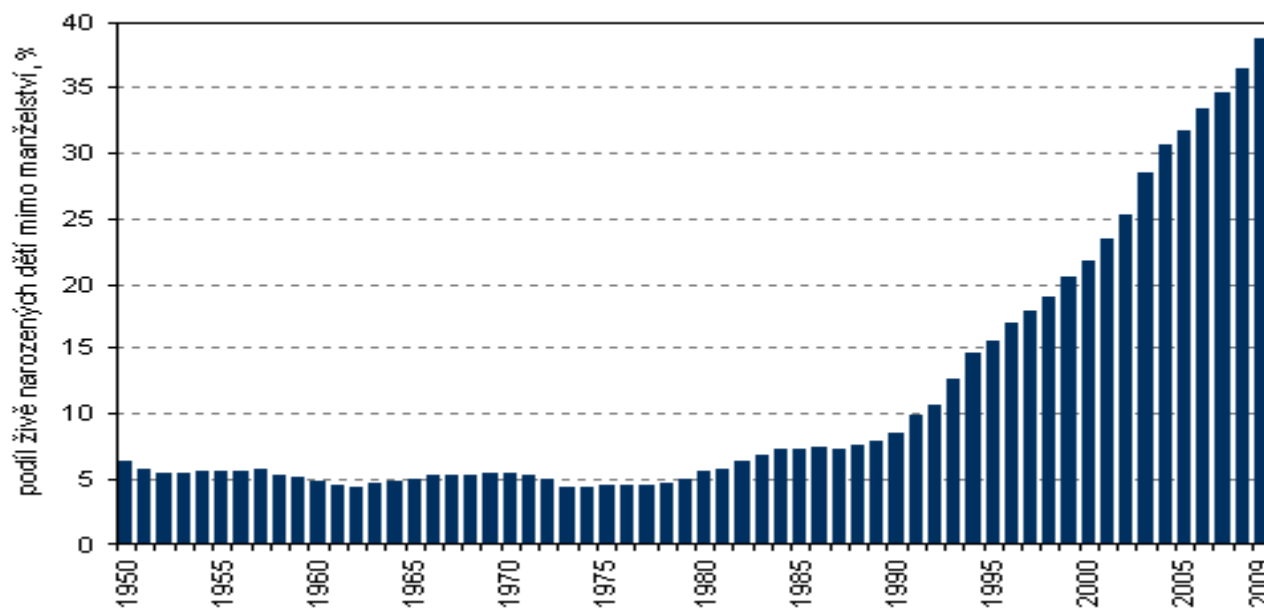
Úhrnná rozvodovost^{*)} v letech 1950-2009

*) Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství následujících 35 let.

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2009

OBECNÁ ÚPRAVA § 24 ZOR

princip: kvalifikovaný rozvrat

- soud zjišťuje kvalifikovaný rozvrat
- soud zjišťuje příčiny kvalifikovaného rozvratu
- na rozvod není právní nárok
- rozvod znamená pouze změnu statusu

kvalifikovaný rozvrat

- § 24 odst. 1 ZOR

- „Soud může ... rozvést ...
 - manželství tak hluboce a trvale rozvráceno,
 - ... nelze očekávat obnovení manželského soužití; ...

- objektivní stav

příčiny rozvratu

§ 24 odst. 1 in fine ZOR

- „... bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.“
- aby mohly být příčiny rozvratu vzaty v úvahu a uvedeny v odůvodnění rozsudku, musí být zjištěny
- objektivní i subjektivní
- otázka, zda o rozvratu více nevyovídá následné chování

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI

§ 24b ZOR

„Návrhu na rozvod ...soud nevyhoví ...“

- kvalifikovaný nesouhlas žalovaného:
 - na rozvratu manželství se porušením manželských povinností převážně nepodílel
 - rozvodem by mu byla způsobena zvlášt' závažná újma
 - mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství
- ochrana před rozvodem není absolutní
 - odluha alespoň tři roky
 - ochrana ve sféře majetkové: výživné, SJM

TZV. SMLUVENÝ NEBO-LI NESPORNÝ ROZVOD, ROZVOD BEZ ZJIŠŤOVÁNÍ KR A PŘÍČIN § 24a ZOR

(faktický stav x formální právo)

„Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství
rozvede ...“

- příčiny rozvratu se netvrdí a nedokazují
- kvalifikovaný rozvrat se presumuje
- na rozvod je právní nárok
- důsledky rozvodu:
 - nejen statusové,
 - ale i komplexní majetkové vypořádání

předpoklady tzv. smluveného rozvodu

- manželství v délce 1 roku
- odluka v délce 6 měsíců
- shoda nejen o rozvodu (žaloba a souhlas: připojení se)
- ale i o vypořádání (smlouva):
 - majetku (SJM)
 - bydlení
 - a fakultativně stanovení výživného rozvedeného manžela

Rozvod rodičů s nezletilými dětmi

- § 25 ZOR
 - relativní zákaz rozvodu
 - dokud soud péče o nezletilé nerozhodne o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu
 - výchova, výživa, styk: dohoda/schválení nebo autoritativní rozhodnutí
 - dítě je účastníkem řízení, musí být zastoupeno kolizním opatrovníkem
 - lze spojit s řízením dle § 50 ZOR (odluka rodičů)
- § 24 odst. 2 ZOR
 - absolutní zákaz rozvodu
 - klauzule proti tvrdosti
 - rozpor se zájmy nezletilých dětí daný zvláštními důvody
 - ex offio?
 - dítě není účastníkem řízení o rozvod, není zastoupeno kolizním opatrovníkem

I. Výchova (osobní péče)

§ 26 ZOR

- individuální
- společná
- střídavá

zásady:

- **RZ** + výchovná způsobilost rodiče
- zájem rodiče
- zájem dítěte
- kontinuita výchovy

II. Výživa

§ 85 a násl. ZOR

zásady:

- právo dítěte na stejnou životní úroveň jako rodiče
- nikoli spotřební charakter (úspory)

- rodič zaměstnanec
- rodič podnikatel
 - domněnka příjmu
 - tezaurace výživného
- rodič nezaměstnaný
- rodič ve výkonu trestu
- rodič sociálně potřebný

III. Styk – osobní kontakt

§ 27 ZOR

- právo dítěte na kontakt s oběma rodiči
 - mnoho forem
 - úprava
 - omezení
 - zákaz
- právo dítěte na kontakt s prarodiči a sourozenci
- bránění ve styku
 - opakované a bezdůvodné
 - změna poměrů a nové rozhodnutí
- ZVLÁŠTNOSTI:
 - řízený styk
 - oddálený styk
 - styk na neutrální půdě
 - plán navykacího režimu₁₈

JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

■ PRO RODINNÝ ŽIVOT NEJSOU STANOVENY ŽÁDNÉ MODELY (II. ÚS 363/03)

„z ústavněprávního pohledu není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Tyto modely, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihnout situaci každého jednotlivého nezletilého dítěte. Je proto věcí obecných soudů, aby při zohledňování všech konkrétních okolností daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy nebo správními orgány, rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Na tom nemůže nic měnit ani to, že se rodiče nejsou schopni na takovémto uspořádání sami dohodnout.“

■ PŘÍMÝ STYK JE PRAVIDLEM (I. ÚS 315/03)

„... není - ani při plném respektu k právům samotných nezletilých - zákonného, tím méně pak ústavně právního důvodu k tomu, aby rodiči, v jehož přímé péči nezletilé dítě není, byl styk s ním zakázán, resp. nepřiměřeně omezen ...“ .

- JE NEÚSTAVNÍ UMÍSTIT NEZLETILÉHO PRO ODMÍTÁNÍ STYKU S DRUHÝM RODIČEM PŘEDBĚŽNÝM OPATŘENÍM DO PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY (III. ÚS 3363/10)

„Pro dosažení i legitimního účelu, jenž odvolací soud vytkl v podobě práva nezletilého k utváření a rozvíjení pozitivního vztahu k otci, nelze volit prostředky, jež v konkrétním vyjádření představují takový zásah do jiných subjektivně určených základních práv, který není tomuto účelu přiměřený, a tím není ani nezbytný.“

Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 Sb., novela o. s. ř.

„...odmítá-li rodič apriori možnost nalezení kompromisu s druhým rodičem ve věcech týkajících se jejich společného dítěte, má takové jednání rovněž určitou vypovídací hodnotu o jeho výchovných předpokladech ve vztahu k dítěti a k zajištění jeho harmonického vývoje.“

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU

řízení sporné

- žaloba: jeden z manželů
- strany: manželé
 - žalobce a žalovaný
- příslušnost: § 88 c) o.s.ř.
- vyloučeny mimořádné opravné prostředky

Procesní aspekty rozvodu rodičů s nezletilými dětmi

řízení nesporné

- rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu
- § 176 o.s.ř.
- návrh: rodiče dítěte (ex offio)
- účastníci: rodiče a dítě
 - „zůstáváme rodiči“ - § 24a ZOR: obligatorní dohoda
 - participační práva dítěte
 - kolizní opatrovník
- příslušnost: § 88 a) o.s.ř.
- účinnost: právní moc rozsudku o rozvod

DŮSLEDKY ROZVODU

- statusové: rozvedení
 - § 24, 24b, 24a ZOR
- možnost návratu k předchozímu příjmení
 - 29 ZOR
- majetkové: zánik SJM
 - § 24a ZOR:
rozvod = komplexní řešení
 - § 24, § 24b ZOR:
nutnost následného majetkového vypořádání

ROZVOD dle návrhu nového občanského zákoníku

- zjišťování příčin
- princip: kvalifikovaný rozvrat
- návrh jednoho nebo obou manželů
- klauzule proti tvrdosti
- doporučení mediace
- tzv. smluvený rozvod
 - bez zjišťování rozvratu a jeho příčin
 - (společný návrh manželů nebo) návrh jednoho a připojení se druhým z nich
 - 1 rok manželství, odluka 6 měsíců
 - smlouvy: majetek, bydlení a výživné
nesvéprávné děti

KOMISE PRO EVROPSKÉ RODINNÉ PRÁVO (Commission on European Family Law –CEFL)

<http://www2.law.uu.nl/priv/cefl>

- CÍL: HARMONIZACE
- METODY: KOMPARATISTICKÝ VÝZKUM NA ZÁKLADĚ
DOTAZNÍKŮ, VYHODNOCENÍ

COMMON CORE

BETTER LAW

- PRINCIPY
 1. Rozvod a výživné pro dobu po rozvodu : 2003
 2. Rodičovská zodpovědnost : 2005
 3. Manželské majetkové právo – v přípravě

PRINCIPY CEFL VE VĚCI ROZVODU

- DOHODA o ROZVODU
bez lhůt
bez úpravy důsledků
- KVALIFIKOVANÝ ROZVRAT, na
který lze usuzovat z
faktické odluky 1 roku,
bez nutnosti dokazování
příčin

CEFL DIVORCE Principles - general

- Principle 1:1 - Permission of divorce
 - The law should permit divorce
 - No duration of the marriage should be required

- Principle 1:2 - Procedure by law
 - The divorce procedure should be determined by the law
 - Divorce should be granted by a competent authority which can either be a judicial or administrative body

- Principle 1:3 - Types of divorce
 - The law should permit both divorce by mutual consent and divorce without the consent of one of the parties.

CEFL DIVORCE Principles: divorce by mutual consent

- Principle 1:4 - Mutual consent
 - Divorce should be permitted upon the basis of the spouses' mutual consent. No period of factual separation should be required.
 - Mutual consent is to be understood as an agreement between the spouses that their marriage should be dissolved.
 - This agreement may be expressed either by a joint application of the spouses or by an application by one spouse with the acceptance of the other spouse.
- Principle 1:5 - Reflection period
- Principle 1:6 - Content and form of the agreement

CEFL DIVORCE Principles: divorce without the consent of one of the spouses

- **Principle 1:8 Factual separation**
 - The divorce should be permitted without consent of one of the spouses if they have been factually separated for one year.
- **Principle 1:9 Exceptional hardship to the petitioner**
 - In cases of exceptional hardship to the petitioner the competent authority may grant a divorce where the spouses have not been factually separated for one year.
- **Principle 1:10 Determination of the consequences**
 - (1) Where necessary, the competent authority should determine:
 - (a) parental responsibility, including residence and contact arrangements for the children, and
 - (b) child maintenance.
 - Any admissible agreement of the spouses should be taken into account insofar as it is consistent with the best interests of the child.
 - (2) On or after granting the divorce the competent authority may determine the economic consequences for the spouses taking into account any admissible agreement made between them.

CEFL DIVORCE Principles: Maintenance between former spouses - general

- **Principle 2:1 Relationship between maintenance and divorce**
 - Maintenance between former spouses should be subject to the same rules regardless of the type of divorce.
- **Principle 2:2 Self sufficiency**
 - Subject to the following Principles, each spouse should provide for his or her own support after divorce.

DŮSLEDKY ZÁNIKU A ZRUŠENÍ MANŽELSTVÍ

■ ZÁNİK

- dědění
- postmortální ochrana osobnosti

■ ZRUŠENÍ

- možnost změny příjmení § 29 ZOR
- zánik SJM
- zánik společného nájmu bytu manžely
- výživné pro dobu po rozvodu
 - obecné: přiměřená
 - § 92 ZOR, bez omezení
 - zvláštní: stejná živ. úroveň
 - § 93 ZOR, jen 3 roky